

SZABADSÁG

LIBERTY

Beolvadt lapok: Magyar Híradó, Magyarok Csillaga, Esti Ujság, Amerikai Hírlap, Magyar Napilap, Magyar Hírmondó, Californiai Magyar Farmer.

NO. 221. SZÁM.

HARMVINGYEDIK ÉVFOLYAM.

Cleveland, New York, Chicago, Pittsburgh, Detroit, kedd, 1920. szeptember 21.

THIRTIETH YEAR EGYES SZÁM ÁRA 2 CENT

Teljes erővel folyik a nyomozás munkája a robbanás ügyében

Letartóztattak egy gyanús orosz újságíró. — A Lenin-Trotsky uralom titkos ügynöke. — Kutatás az egylovassal gazdája után. — New Yorkba szállítják az örült Fischert.

NEW YORK, szept. 19. — A szövetségi és a városi rendőrségi hatóságoknak a vizsgálati munkáját a Wall streeti robbanás ügyében már siker koronázta. Tegnap letartóztattak egy orosz újságíró, akiről kiderült, hogy nem kívánatos idegen. Ennek az embernek az előéletére vonatkozólag tovább folytatják a vizsgálatot.

Az eddig beérkezett jelentések arról számolnak be, hogy a rettenetes szerencsétlenségnek harminchárom halottja és körülbelül háromszáz sebesültje van. A letartóztatott ember nem tagadja, hogy a robbanás idején a Wall streeten tartózkodott, ellenben kijelentette, hogy a robbanásról nem tudott semmit, különösen nem volt tudomása arról, hogy valaki, vagy valakik fel akarják a Wall streetet robbantani. Azt mondja, hogy a Wall streeten legitím üzleti ügyben tartózkodott.

A hatóságok ennek ellenére nagyon örülnek annak, hogy az embert sikerült végre kézre keríteni, mert a szövetségi detektívek előtt már hosszú idő óta nem volt titok, hogy az ember a Lenin-Trotsky-rezimnek a legbizalmasabb ügynöke az Egyesült Államokban.

Teljes erővel folyik a vizsgálat.

A hatóságok ezzel az eredménnyel természetesen nem elégednek meg, hanem teljes erővel tovább folytatják a vizsgálatot nemcsak New Yorkban, hanem mindenütt az országban.

A városi rendőrség átutaltja azokat a kocsikat, amelyek a törmelékkel vitték el a robbanás után a Wall streetről. Nagyon valószínűnek látszik ugyanis, hogy a személtrepre szállítás történelmének között is tudnak valami nyomra akadni majd.

A tegnapi vizsgálat eredményei között van még az is, hogy a rendőrségnek sikerült megtalálni azt a mestereket, akik a lónak a szerelmét készítették. Mint ismeretes, a hatóságok az az alapon kezdték el a nyomozást, hogy a rettenetes erőt bombáz az az egylovassal kocsin volt, amely pont déli tízenként órákor megállt a Wall streeten, a Morgan-bankház bejáratá előtt.

Ugyanezek megtalálták a hatóságok azt a kovacs mestert is, aki a lovat meggyenyelték órával a robbanás előtt megparcolta. Ez a kovács kijelentette, hogy már nem emlékszik pontosan arra, aki a lovat patkolás miatt hozta hozzá.

Fischer, az örült.

A new yorki rendőrség kérésére a kanadai hatóságok tovább folytatják a felügyeletét Edward P. Fischer, a French High Commission volt tagja fellett, akit Hamiltonban, Ontarióban két nappal ezelőtt letartóztattak a sikló azóta az orvosok megállapították, hogy nem épelel meg.

Fischer maga beismerte a kanadai hatóságok előtt, hogy leveleket küldött a barátainak és a közönségnek a figyelmeztető üzeneteket, hogy tartsák magukat távol szeptember tizenhatodikán a Wall streettől, mert akkor valami nagy baj lesz.

Fischer mondja egy Hamiltonból érkezett értesítés, valószínűleg kedden fogják átszállítani New Yorkba.

Még több letartóztatás várható.

A szövetségi detektívek panaszkodnak kijelentette tegnap este, hogy a Wall streeti robbanás ügyében a közel jövőben még több letartóztatás várható. Kijelentette egyben, hogy az utolsó nagygyenyeltő óra alatt a szövetségi detektíveknek sikerült megfélemlő számu bizonyi-

A. M. PALMER LE AKARJA TÖRNI A RADIKÁLISOKAT

Az igazságügyminiszter a kongresszusnak költségvetés javaslatot nyújt be a vörösök letörésére.

WASHINGTON, szept. 19. — A Mitchell Palmer igazságügyminiszter a radikálisok elleni törvények megerősítését fogja követelni évi jelentésében, amelyet a kongresszus elé fog nyújtani a kongresszus ülésének megnyitása, decemberben fel is fognak olvasni. A jelentésével kapcsolatban Palmer a kongresszusnak költségvetési javaslatot is nyújt be a veresek letörésére.

Ez a hír ma szivárgott ki a Palmer tervét egyenesen a Wall streeti bombarobbanás visszhangjának tekintik. Az a borsalomból melyet a new yorki bombarobbanás keltett, valószínűleg teszi azt, hogy Palmernek a javaslatát a radikálisok letörésére vonatkozólag a kongresszus el fogja fogadni. Általában az a vélemény, hogy az amerikai veresek garázdálkodását csak az ellenük irányuló törvények megerősítésével lehet megakadályozni.

Palmernek az a véleménye, hogy a "Bureau of Investigation"-re, annak ellenére, hogy a háborúval kapcsolatos kíméletes működési köré már megszűnt, még mindig szükség van, a mennyiben szociális és gazdasági téren az elégedetlenség és forrongásnak olyan jelei mutatkoznak, a melyeknek részben ennek az irónak a feladata.

Az igazságügyminiszter már múlt évi jelentésében emelte ki, hogy az Egyesült Államok sem mentes attól a forradalomba kergető radikális hangulattól, a melyet a többi országokban tapasztalunk. Ezt a felfogását az idei jelentésében meg fogja ismételni.

E nevezett iroda a működését azonban nehezen folytathatja, hogyha a kongresszus erre a célra irányuló költségvetési javaslatát az igazságügyminiszternek nem fogadja el. Palmerhez közel álló körök kijelentése szerint az ország épágének és nyugalomának érdeke megköveteli azt, hogy ezt a költségvetési javaslatot az amerikai radikálisok letörésére a kongresszus feltétlenül elfogadja.

Amerikai-magyarok látogatása Marionban a republikánuspárt népszerű elnökjelöltjénél

WARREN G. HARDING, Ohio állam szenátora, a republikánuspárt elnökjelöltje

Idegenben született amerikai polgárok közötti tisztelgése. — Imponáló számban vonultak fel az amerikai magyarok. — McCormick szenátor mutatta be az "idegeneket".

MARION, O. szept. 19. — A mai napon, szombaton azok az amerikai polgárok keresték fel házánál a republikánus elnökjelöltet, akik nem az Egyesült Államokban születtek, hanem önként választották hazájuknak ezt az országot.

Küldöttségeket, menesztettek a honosult amerikai polgárok Hardinghoz jóformán az ország minden részéből. New York, Chicago, Cleveland, Akron, Toledo mellett még egy sereg más helység volt képviselve a mintegy négy-öt száz főre rugó közönség között. Legtöbben voltak az olaszok s utánuk mindjárt a magyar származású polgárok következtek tekintélyes számban. A magyaroknak kétharmad része az ohioi Harding for President club tagjai közül került ki. A clevelandi delegáció volt az egyetlen, a melynek tagjai sorában hölgyek is jelentek meg.

Marion népe lelkes üdvözléssel fogadta a Harding otthonához felvonuló csoportokat, a melyek a híres "front porch" körül felkörüben helyezkedtek el. A felsorakozás után csakhamar megjelent a verandán Warren G. Harding rokonszeneves alakja. Az elnökjelölt mosolyogva, bólogatva köszöntö meg az üdvözlést, a hurrahzást, a tapsokat.

A megjelenteket Medill McCormick szenátor mutatta be az elnökjelöltnek a következő szavakkal:

Harding beszéde.

"Semmi olyan mondanivalóm nincs az önkéntes számra, honfitársaim, kezdte a beszédet, — amit nem intézhetnék valamennyi amerikaihoz is s az önként iránti udvariasság szabályait sértésem meg s kötelességemmel kévelnék el, mint jelölt egy magas állásra, ha akármilyen esport-hoz, külön érdeklődéshez, vagy valamely osztályhoz fájhoz, felekezethez intéznék beszédet. Midnyájan amerikai vagyok s minden igyekezetem az, hogy az amerikai azt mondja, a mit én mondok: Amerika mindegyik előtt."

"Mi tántoríthatatlanul elvén vagyunk egy jelenben, mint a jövőben a kötőjeles amerikai nemzetünk. A megkülönböztető előneveket végtetünk. Annak a módja, hogy Amerika elterjedjen az idegen vért egybeolvassunk s egyesítsük, az, hogy szüntessük meg a csoportokat. Vessünk véget az osztályoknak; hagyjunk fel avval, hogy külön-külön fordulunk hozzájuk, vessünk véget annak, hogy egyeseket közülük jobban kedvelünk. Szegessük tekintetünket újra az alkotmányra, a mely egyforma jogokat ad mindeniknek, amelyeket a különböző kedvezéseket itthon s a különböző befolyásoknak odaát. S gondoljunk az amerikaiakra, a melyek a maga polgárajának tudatában felelnek a fejét és a bisekőket."

"Amerika-különlegesen az önkéntes Amerikája. Idegen véréből származó férfiak és nők, tulajdonképpen önként: Amerikai. Ezek azért jöttek ide, mert itt, a mi köztársaságunkban, mely szilárd alapokra van építve, van szabadság s itt világit a demokrácia, a mi az egész emberiség szívében ott csillog. Amerika az önként, meg egy csoportok, osztályok, mint holmi fajok vagy felekezetek földjén, hanem mint Amerikát, az EGY Amerikát. Az Egyesült Államokat az Örökkévaló Amerikát."

"Imádkozunk valamennyien, hogy Amerika soha sem csoroljon osztályokra s ne érezze sohasem a kötőjeles polgárság vetődelmét."

"Mikor Európa egyboltóztatást sötét felhők borították el s a vihar a mi országunkat is fenyegette, úgy találjuk, hogy Amerikát ellentétben vonzhatják az ellenszél-vek szárazság. Mindez nem volt természetellenes. Sőt a legtöbb esetben nagyon is menthető volt, hiszen mi nem terjesztettük az amerikai szellemet. Nem ragaszkodtunk ahhoz, hogy mindenki szentelje magát teljesen és megosztatlanul a hazának, amely a mi hazánk, akár a születés, akár az önkéntes választás jogán."

"En nem hibáztatom az idegeneket."

"Azért vagyok itt, hogy bizonyítsam tegyünk a mellett a hitünk mellett, hogy a republikánus párt serege s az Ön megválasztása novemberben épen egy valószínűség fogja tenni a szabad és képviselői kormányzatot, mint a hogy lesszének a tengerentúl azt az alapvető amerikai politikát, a mely mellett az amerikai nép nagy lett, s a melynek folytatásával kormányunk mindig fokozódó mértékben élvezte a világ népeinek tisztelét és becsülését."

"Mi önkéntesek vagyunk ebben a választási küzdelemben, a mikor az Ön megválasztásáért dolgozunk s azért, hogy biztosítsuk a jólétet, a gazdasági igazságot s a társadalmi haladást, a törvények szerint s a törvények által. Mer ma ez a hivatás a republikánus pártnak az országgal szemben. Otthonunkban mi is felesleges megiszvitlunk önként minden szavát, amit a felöl mondott, hogy Amerikának milyen szerepet kell venni ezután a világháborúból való kibontakozás terén."

"Mi, mint említettem, az öreg Európának jóformán minden népe közül valók vagyunk. Amerikához való ragaszkodásunkban örvendzünk, hogy ez az ország segíteni fog a nemzetközi jog törvények megszerkesztésében s abban, hogy valami olyan bíróság létesüljön, a melynek révén igazságot lehessen szolgáltatni, — a helyett az önkényes szerződés helyett, a mit elhamarkodva készítették s a mi, ha megmaradna, arra vezetne, hogy a bírókat tartásuk fenn, még akkor is, ha a szerződés tervezői és támogatói azt akarták volna, hogy a békét tegyék azaz a landóvá, maradvánvá."

(Folytatás a 3. lk. oldalon.)

DuPontok kocsija.

JERSEY CITY, szept. 19. — Walter H. Condit, egy ügyvéd, értesítette a new yorki rendőrséget, hogy az unokaöccse, Alden H. Condit, tizenhatodikán, egy órával a robbanás előtt egy DuPont robbanószeryárból kiinduló teherkocsit látott, a Cartland és Wats utcák sarkán, mikor a kocsi elhagyta a Pennsylvania ferdyt.

A DuPont robbanószeryár főtisztviselői már előzőleg hivatalos nyilatkozatot adtak ki arra vonatkozólag, hogy az ő kocsiják közül egyetlen egy sem tartózkodott a Wall és Broad streetek közelében a robbanás idején.

Keresik az egylovassal kocsiját.

NEW YORK, szept. 19. — Az Egyesült Államok legkiválóbb rendőri elméi dolgoznak azon, hogy megállapítsák annak a kiletét, aki szeptember tizenhatodikán leszállt annak az egylovassal a bakjáról, amely odaállt a Morgan-palota bejáratá elé s amely minden valószínűség szerint, meg volt tömve bombákkal.

Annnyit sikerült eddig megállapítani, hogy a kocsi, aki úresen hagyta el a bejárat előtt a járművet, körülbelül hat pere járására lehetett a Morgan-palotától, mikor a robbanás megtörtént.

A rendőrségnek és a szövetségi detektíveknek eredetileg az volt a feltevéjük, hogy a kocsi is elvesztett a robbanás alkalmával. Ezt a feltevést azután, miután meggyőző bizonyítékok álltak rendelkezésre abban az irányban, hogy ez nem történt meg, elejtették.

A vizsgálatot teljes erővel folytatják tovább.

Felfordult világ

CHICAGO, szept. 19. — John Cavanaugh, volt helyszerezőiroda tulajdonosa szerint Chicagóban egyre nő azoknak a férfiaknak a száma, akik helyet cseréltek feleségükkel. Ők végzik a házimunkát, míg feleségük dolgozni jár.

Cavanaugh maga is ezek közé a férfiak közé tartozik.

"En nem tudtam heti 20 dollárnál többet keresni, mondotta Cavanaugh. A feleségem egy teaházban kapott munkát heti 40 dollár fizetéssel. En ennél fogva otthagytam az állásomat s elfoglaltam feleségem helyét a konyhában. A feleségem lelkiismeretesen asszony. Minden péda alkalmával felbontatlanul hozza haza a pedaborítékot."

CHICAGO PEREL.

CHICAGO, szept. 19. — William Hale Thompson, Chicago polgármestere pert indított a Chicago Tribune és a Chicago Daily News ellen, a megállapítás miatt, hogy a polgármester mind, egy lapot 10—10 millió dollár erejéig perli a város nevében, mivel azt írta, hogy a város anyagilag meg van törve s nem tudja számláit fizetni.

Csökönysök a jugoszlávok

Klagenfurt környékéről nem akarják visszavonni a csapatokat.

KLAGENFURT, szept. 19. — A népszavazási bizottság azon intézkedésének, hogy Klagenfurt mellől, az ugynevezett első népszavazási területéről vonják vissza a csapatokat, a jugoszlávok, az utóbbi nem hajlandó eleget tenni. Az osztrákokat, akik lelddig abban reménykedtek, hogy népszavazás után visszakerülhetnek a szülőhazájukhoz, jugoszláv bandita csapatok, a melyeknek a működéséről azonban természetesen tudja a jugoszláv kormány, terro rizálják. Fenyegetésekkel arra akarják kényszeríteni, hogy szavazás esetén Jugoszláviát személik ki a hazájuknak, ne pedig Ausztriát.

Az osztrákok panaszára a népszavazási bizottság úgy intézkedett, hogy mindaddig, a míg a terroristák jugoszláv csapatok nem vonulnak ki erről a vidékről, a népszavazást nem szabad megkezdeni.

NYUGATMAGYARORSZÁG SORSA

BÉCS. — Az osztrák alkotmányreform eredeti tervezete úgy szöli, hogy Ausztria szövetségi területe az önálló tartományok területét, köztük Nyugat-Magyarországnak Ausztriához csatolnandó részét is magába foglalja. Az alkotmánybizottság albizottsági tárgyalásánál a tervezetnek ezt a cikkelyét lényegesen megváltoztatták. Az egyes tartományok felsorolásánál Nyugatmagyarországot kihagyták és a következő módosítást fogadták el: "Nyugatmagyarországot, melyhez azt az akaratát, hogy Ausztriához csatolják, kifejezésre juttatja, mint önálló és egyenlő jogú tartomány, fölvetik a szövetségbe." Ilyen módon alkotmányjogiilag is megállapították, hogy Nyugatmagyarország ama részének Ausztriába való bekebelezése, a melyet a saint-germaini békeszerződéssel Ausztriának ítélték, a lakosság akaratától független.

Bombamerénylet Olaszországban

Genovában bombamerényletet akartak elkövetni a tözsde ellen.

GENOVA, szept. 19. — Az utáni tözsdepillett ellen bombamerényletet akartak elkövetni tegnapelőtt. A tegnapi egész nap folyamán a rendőrség és a karabinerek azon fáradoztak, hogy a tetteseket kézrekerítsék.

Egy csomó gyanús alakot, köztük hat magyar kommunista, letartóztattak, eddig azonban nem sikerült megállapítani, hogy tulajdonképpen kik akarták a tözsdepillettet felrobbantani.

A bomba némi kárt okozott a tözsdepillettben, de nem jelentékeny. Emberekben nem sejt-kar egyáltalán.

Hatalmas tűz Mexicóban

Tampico mellett, az olajmezők közelében, negyven házat pusztítottak el a lángok.

MEXICO CITY, szept. 19. — Ideérkezett jelentés szerint Tampicóban, az olajmezők közelében hatalmas tűz ütött ki, a melynek negyven ház esett áldozatul. A tűz a délutáni órákban tört ki, közel a vasúti állomás közelében. A tűz lokalizálásában a kikötőben levő amerikai hadihajók legénysége segítségére volt a tampicói tűzoltóknak.

Egy hét leforgása alatt ez volt a második tüzes Tampicóban. A multkor az Acguil Oil Company telepe égett le. A kár háromszázezer dollarra rúgott. A jelenlegi kárt nem lehetett megállapítani.

MacSwiney még mindig él

A corki polgármester most már harminchétf napot töltött el a brixtoni börtönben.

LONDON, szept. 19. — Az Irish Self Determination League ma reggeli jelentése szerint Terrence MacSwiney corki polgármester, a brixtoni börtönben az angol hatóságok önkénye ellen éhségsztrájkjal tüntető és tiltakozó ir hazafi nagy orosz éjszakát töltött el. — Egész éjjel ébren volt a reggel teljesen kimerültnék faszott.

Mary MacSwiney, a corki polgármester nővére, aki reggel meglátogatta bátyját a börtönben, amikor eltávozott, azt mondotta, hogy a mióta a bátyja a börtönben van, soha annyira rossz szímben nem volt, de azért még üdültudatnál van.

MacSwineynek ez volt a harminchétfedik napja a brixtoni börtönben.

SIKERES RAZZIA

Egy anarchista otthonában nagymennyiségű robbanóanyagot s pokolgépet talált a londoni rendőrség.

LONDON, szept. 19. — A rendőrség tegnap razziaát tartott Carlo Mantero állítólagos anarchista lakásán s elköszött számos dinamitpatron, robbantókelléket és pokolgépet.

MESTER
egy egészen új, könnyű
pán Tolmács, nem csak
szép csupán Nyelvian,
megveszi s azt meglátja
ve van, feltétlenül meg
mert ez a szó szoros ér
ben, beszédben, írásban,
nagybecsü tanító-könyv
önkötés, zsebben hord
vzónét, könyvesboltban.
SÁG
702 HURON ROAD,
NYELVMESTER-t szon-
réd Sáfrán
MAGYAR ÜGYVÉD
ly for Savings Bank building,
Cleveland, O. Central 9713
sz. 3618.
ZEIGER MAGYARUL
REZSZEZ
AI ÜGYVÉD ÉS JOGTANÁCSOS
Cím: 442 Fourth Avenue
PITTSBURGH, PA.
Telefonok: Harvard 2201.
Lakás: Lorain 321-W.
de alakított 1904. évben.
PP MIKLOS
ÜGYVÉD ÉS JOGTANÁCSOS
irodaja
25th ST., CLEVELAND, O.
stan, West Side Market
ában, Lorain Ave. sarkán.
SCHWARTZ E só magyar
Ügyvéd és hí-
sültet, közjegyző
hamban, 812 Society for Sa-
tiban, Cleveland, O.
ny: Cuyahoga Central 330-R.
in 8750.
sz. 3618.
1882 E. 101-ik utca. Lakás-
Cuyahoga Princeton 2112-R.
fon: Garfield 648-W.
VEGYÉS.
ETI SELEMZÁSLOK,
és anyagjelvények: egy-
lév: mindegyik minőségben
ben a legelőbbre megre-
LE REGALIA CO.
Desez tulajdonos
s St., New York City.
UJDONSÁG!
Szabadalmat: hazai kri-
sültet, közjegyző
CIBALMOK, Előny: szép-
s és a g. o. k. o. k. o. k.
hang. Hegedűk, harmonikák,
citerák, bagók, vonók, hurok,
stb. kaphatók. Ingyen ár-
jeleztek.
VARJU KAROLY
hangversenyt.
270 AVE. A., NEW YORK.
ROITI MAGYAR
GYÖGYFÜDŐ.
rox meleg, vagy gőzfür-
Ruma, Csuz, Kösz,
fontosságos és ideges
aknál, kimerültséni és
ajoknál meglepő javulást
M. SZÉKELY
fürdőtulajdonos.
rd Ave. 7 Mile Road,
T, Mich. Highland Park,
k p z
NAC S OT
VOSSÁGOT
a legjobb
VARGA JÁNOS
ny gyógyászati adja.
NEW YORK
2nd Avenue
(68-ik utca) s p z
KA ALKALOM
Cesó beszéd órák
lezeltott árban,
20.000 ut lemez rak-
táron. Kérjen ár-
jegyzék.
1. Fazekas
443 FIRST AVE.
NEW YORK
ENZERT
boldogulást
ak.
boldogul-
nyelvét
bban meg-
meg tudja
-Angol
ótárt
t a smak
okly képa-
nna meg-
... \$2.50
... \$3.50
cimen :
SÁG
Cleveland, Ohio

